

پلی بر روی غفلتها و سوء تفاهم‌ها

آشنایی با "مرکز تفاهم اسلام - مسیحیت"

www.cmcu.georgetown.edu

|| ساسان اسعدی

الملل این دانشگاه) منجر شد. این مرکز با نام اختصاری "CMCU" شناخته می‌شد اما در دسامبر ۲۰۰۵ شاهزاده الولید بن طلال بازرگان شهیر عرب ۲۰ میلیون دلار به آن کمک مالی کرد تا دامنه فعالیت‌های مرکز گسترده‌تر شود. به این دلیل و به پاس گرامیداشت نام این بازرگان حرف اول نام او در آغاز نام اختصاری مرکز قرار گرفت و به "ACMCU" تغییر کرد. این مرکز از زمان تأسیس به دلیل گستره‌ی جغرافیایی و نیز به خاطر همکاری بسیاری از بزرگان تفکر دینی معاصر با آن، شهرتی فراوان یافت و امروز به عنوان یکی از شاخص‌ترین نهادهای تعامل اسلام و مسیحیت شناخته می‌شود. مرکز تفاهم اسلام - مسیحیت، شعار خود را که در واقع هدف و غایت آن هم هست، "تقویت روابط متقابل اسلام و غرب و نیز تصحیح درک مسلمانان و مسیحیان از یکدیگر" قرار داده است. به سخن دیگر، این مرکز می‌کوشد پلی میان دو دنیای شرق و غرب - با تأکید بر اسلام و مسیحیت - بسازد تا از این طریق آمد و شد و گفت و شنود پیروان دو دین تسهیل شود. حوزه جغرافیایی فعالیت آن تقریباً تمام مناطق جهان را پوشش می‌دهد: از شمال آفریقا تا جنوب شرق آسیا و نیز تمام اروپا و آمریکا. به گفته اسپوزیتو مدیر این مرکز، مسلمانان و مسیحیان بیش از نیمی از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. از سوی دیگر مناسبات این دو دین همواره یکی از تعیین‌کننده‌ترین عوامل در جغرافیای سیاسی و اقتصادی جهان بوده است. در عین حال، این دو دین ریشه‌ها و آموزه‌های مشترک فراوانی دارند و چالش‌های واحدی برای آن‌ها پیش آمده است. بنابراین، تقریب و تفاهم این دو دین از هر جهت ضرورتی آشکار است.

اعضاء و هیات علمی

چنانکه گفته شد این مرکز از توان علمی بسیاری از متخصصان حوزه ادیان و روابط بین‌الملل بهره می‌گیرد. نگاهی به فهرست همکاران علمی و اعضای اصلی آن گویای آن است که قصد دارد سخنی اصیل و راهگشا تولید کند و در اختیار همگان قرار دهد. اعضای هیات علمی این مرکز عبارتند از: ۱. برایان هایر (استاد ادیان دانشگاه هاروارد)، ۲. علی المزروعی (رییس مرکز مطالعات فرهنگ جهانی در دانشگاه هامپتون)، ۳. جبه ابو قدیری (اسلام شناس دانشگاه ویلانووا)، ۴. ظفر انصاری (رییس مرکز تحقیقات اسلامی پاکستان)، ۵. علی اسانی (استاد زبان و فرهنگ اسلامی - هندی در هاروارد)، ۶. عثمان ابوبکر (استاد مرکز بین‌المللی تفکر و تمدن اسلامی مالزی)، ۷. جوان کول (استاد تاریخ دانشگاه میشیگان)، ۸. لیل فواض (استاد تاریخ دانشگاه توفس آمریکا)، ۹. مقتدر خان (استاد علوم سیاسی دانشگاه دلاور پاکستان)، ۱۰. اینگرید مانسون (استاد اسلام‌شناسی دانشگاه هارتفورد

تأسیس نهادهای بین‌الادیانی در روزگار ما گسترش فراوانی یافته است. با نگاهی به فهرست سازمان‌ها و مؤسساتی که بر مساله تعامل بین‌الادیان تمرکز کرده‌اند می‌توان دریافت که هر چقدر آتش مناقشات سیاسی و ایدئولوژیک شعله‌ورتر می‌شود میل به تأسیس سازمان‌هایی که در پی درک متقابل هستند نیز شدت پیدا می‌کند. براین اساس باید گفت متحنی رشد نهادهای بین‌الادیانی نسبتی مستقیم با شتاب رشد تحولات سیاسی و ایدئولوژیک دارد. از زمانی که ساموئل هانتینگتون طی مقاله‌ای که به سال ۱۹۹۳ منتشر شد، صحنه مناظرات آتی جهان را منازعه بلوک‌های عقیدتی دانست ایجاد و گسترش نهادهای بین‌الادیانی هم شتاب و دامنه‌ی وسیع‌تری به خود گرفته است. چنین نهادهایی دست کم در یک پیشفرض اشتراک نظر دارند: در غیاب درک صحیح از مبانی عقیدتی ادیان دیگر، امکان رویارویی و کشمکش قطب‌های تمدنی و فرهنگی جهان قوت می‌گیرد. به این دلیل شمار زیادی از نهادها پدید آمد که هدف اصلی‌شان، راه یافتن به دنیای واقعی ادیان دیگر بوده است. اما در یک تقسیم بندی کلی، این نهادها را می‌توان بر دو دسته دانست، پاره‌ای از آن‌ها رویکردی تاریخی اتخاذ کرده‌اند و می‌کوشند به متون اصلی و ساختار ماهوی ادیان نظر کنند و به گمان خود، سرشت اصیل آن‌ها را دریابند. در پاره‌ای دیگر اما به جای رویکرد تاریخی و فلسفی - الهیاتی، رویکرد اجتماعی و سیاسی را برگزیده‌اند. این دسته اخیر، نهادهایی‌اند که وضعیت امروز ادیان را در کانون پژوهش خود قرار داده‌اند. طبیعتاً در رویکرد دوم، دین وضعیتی عینی‌تر می‌یابد و به عنوان یک واقعیت در جوار سایر واقعیت‌ها می‌نشیند. هرچقدر روش شناسی دسته اول معطوف به مباحث الهیاتی، فلسفی و تاریخی است، روش شناسی دسته دوم ناظر بر رهیافت‌های روابط بین‌الملل و سیاسی - اجتماعی است. به عبارت دیگر نهادهای نوع اول، دین را در پهنه تاریخ بررسی می‌کنند اما نهاد های نوع دوم، دین را در صحنه جغرافیا به کاوش می‌گیرند. نهادهای نوع اول، دین را از آن جهت که یک تجربه خاص تاریخی و یگانه است مطالعه می‌کنند درحالی که نهادهای نوع دوم دین را از آن جهت که در ربط و نسبت با سایر نهادها و واقعیت‌هاست مورد کنکاش قرار می‌دهند. "مرکز تفاهم اسلام - مسیحیت" (Center For Muslim - Christian Understanding) بی‌گمان از جمله نهادهای نوع دوم است که به سال ۱۹۹۳ براساس توافقی میان بنیاد ارتباط مسلمانان - مسیحیان در ژنو و دانشگاه جورج تاون آمریکا پایه گذاری شد. در واقع ابتکار تأسیس این مرکز از آن دکتر جان. ال. اسپوزیتو بود که در مراحل اجرایی آن به امضای قرار دادی میان حسین صباغ (مدیر بنیاد ارتباط مسلمانان - مسیحیان)، لئو. او. دونوان (رییس دانشگاه جورج تاون)، و پیتر کورگ (مدیر مدرسه روابط بین -

آمریکا) ۱۱. ولی رضا نصر (استاد روابط بین الملل دانشگاه توفنس آمریکا)
 ۱۲. سلیمان نیانگ (استاد مطالعات آفریقا در دانشگاه هاروارد) ۱۳. جیمز
 پیسکاتوری (استاد سیاست اسلامی در دانشگاه آکسفورد) ۱۴. تامارا سان
 (استاد روابط بین الملل در دانشگاه کمبریج) ۱۵. مارک تسلا (استاد روابط
 بین الملل در دانشگاه میشیگان آمریکا) ۱۶. توماس میشل (رییس مرکز گفت
 وگویی ادیان در دانشگاه رم ایتالیا).

علاوه بر این افراد، کسان دیگری به عنوان مشاور علمی مرکز با آن
 همکاری دارند که می‌توان به برخی از آن‌ها اشاره کرد: سید حسین نصر،
 عزیز العظمه، دیوید یورل، عبد العزیز ساجدینا، ماجد فخری، طه العلوانی،
 محمد فتحی عثمان، خالد ابوالفضل، انور ابراهیم.

آثار و تولیدات

مرکز تفاهم اسلام - مسیحیت یکی از پرکارترین نهادهای بین‌الادینی
 شناخته شده است. تاکنون بیش از ۸۰ کتاب و ۴۰۰ مقاله منتشر کرده است
 که بسیاری از آن‌ها به چندین زبان ترجمه شده‌اند. برخی از عناوین این
 کتاب‌ها خود شامل چند مجلد و یا یک جلد پر حجم می‌شوند. به تناسب
 حوزه فعالیت مرکز، بیشترین آثار تالیفی ناظر بر وضعیت امروز جهان اسلام
 و وضعیت تفکر اسلام معاصر است. عناوین برخی از مهم‌ترین آثار این مرکز
 که با استقبال جهانی مواجه شده‌اند از این قرار است: ۱. اسلام در تحول /
 جان اسپوزیتو (اکسفورد ۲۰۰۷) ۲. مسلمانان برجسته آمریکا / زاهد بخاری،
 سلیمان نیانگ، ممتاز احمد، فیصل عالم (التامیر ۲۰۰۶) ۳. اسلام و حقوق بشر /
 شیرین هانتز، هما مالک (هاروارد ۲۰۰۵) ۴. جغرافیای ادیان / جان اسپوزیتو
 (نشنال جنو گرافیک ۲۰۰۴) ۵. زنان مسلمان در آمریکا / ایونا حداد، ران
 گیوز، تئودور گابریل، جین اسمیت (اشگیت ۲۰۰۴) ۶. زنان، خانواده و حقوق
 در اسلام / امیره الازهارى سنبل (سیراکیوز
 ۱۹۹۶) ۷. سودان، دولت و جامعه در بحران
 / جان اوبرت وال (ایندیانا ۱۹۹۱) ۸. تصور
 اسلامی از مرگ و رستاخیز / جین اسمیت
 (آلبانی ۱۹۸۱) ۹. اسلام در تحول: چشم
 انداز معاصر / جان دونوا (اکسفورد ۱۹۸۲)
 ۱۰. ادیان امروز جهان / جان اسپوزیتو
 (اکسفورد ۲۰۰۶)...

به گفته اسپوزیتو مدیر این مرکز،
**مسلمانان و مسیحیان بیش از نیمی از
 جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. از
 سوی دیگر مناسبات این دو دین همواره
 یکی از تعیین کننده‌ترین عوامل در
 جغرافیای سیاسی و اقتصادی جهان بوده
 است. در عین حال، این دو دین ریشه‌ها
 و آموزه‌های مشترک فراوانی دارند و
 چالش‌های واحدی برای آن‌ها پیش آمده
 است. بنابراین، تقرب و تفاهم این دو
 دین از هر جهت ضرورتی آشکار است**

مسیحی برای شناخت اسلام و مسیحیت / سمیر خالده سمیر (دانشگاه سنت
 جوزف لبنان) ۱۰. ابن سینا، اکویناس و بازشناسی ارسطو در اروپای غربی
 / ماجد فخری (دانشگاه جورج تاون) ۱۱. گفت و گوی اسلام و مسیحیت:
 مسائل و موانع / سید حسین نصر (دانشگاه جورج تاون) ۱۲. ربط اخلاق
 و اقتصاد / طه العلوانی و ولید الانصاری (دانشگاه بیرجینیا) ۱۳. نظر قرآن
 درباره کثرت‌گرایی / عبدالعزیز ساجدینا (دانشگاه بیرجینیا) ۱۴. اسلام و غرب
 / رالف برابانتی (دانشگاه جورج تاون).

همایش و آموزش

در پی حوادث غم بار ۱۱ سپتامبر، مرکز تفاهم اسلام - مسیحیت به این
 نتیجه رسید که در کنار فعالیت‌های پژوهشی، ایجاد دوره‌های آموزشی برای
 جوانان نیز ضروری است. بر این اساس این مرکز طی یک بازسازی درونی
 تصمیم گرفت کلاس‌هایی ترتیب دهد و ارتباط خود را با دانشگاه‌ها فعال تر
 کند. مرکز به این نتیجه رسید که باید یک "اطاق فکر" هم برای سیاستمداران
 و هم برای جوانانی که سیاستمداران فردا هستند باشد. به این ترتیب همه ساله
 دانشجویانی را در دوره‌های تحصیلات تکمیلی جذب می‌کند تا متخصصین
 مورد نیاز خود را جذب کند. دوره‌های آموزشی این مرکز شامل رشته‌های
 تمدن خاورمیانه، شناخت جهان اسلام، فرهنگ عرب، اندیشه سیاسی جهان
 اسلام، تحولات الهیات اسلامی و بالاخره تاریخ تحولات اسلام و مسیحیت
 است. گواهینامه علمی این مرکز از سوی دانشگاه‌های معتبر آمریکا صادر
 می‌شود. از سوی دیگر مرکز ظرف چند سال گذشته برنامه‌ای برای ۱۰ سال
 آینده تدوین کرده است تا با فعالیت بیشتری در صحنه تحولات حضور
 یابد، پایگاه اینترنتی خود را فعال تر نموده است، ارتباط با رسانه‌ها را شدت
 بخشیده است، همکاری با دانشگاه‌های معتبر را افزایش داده است و بالاخره
 با سیاستمداران شاخص دو حوزه اسلام

و مسیحیت وارد گفت و گوی انتقادی
 شده است. همایش‌های مهمی که
 اخیراً به همت این مرکز ترتیب یافته
 از این قرار است: نسل جدید مسلمانان
 در اروپا (نوامبر ۲۰۰۷)، زنان سه
 سنت دینی سخن می‌گویند (اکتبر
 ۲۰۰۷)، اسلام در بریتانیا (دسامبر
 ۲۰۰۶) شهرهای نور: ظهور و سقوط
 اسپانیای مسلمان (اکتبر ۲۰۰۶)،
 اسلام هراسی و چالش کثرت‌گرایی
 (سپتامبر ۲۰۰۷) ظهور مدارس در
 پاکستان (ژوئن ۲۰۰۷).

مرکز تفاهم اسلام - مسیحیت گو
 این که یک نهاد غیر دولتی و نسبتاً کوچک
 است اما به گواهی تأثیرات فراوانی که بر
 تعامل اسلام و مسیحیت نهاده است از جمله
 نمونه‌های موفق است. محصولات این
 مرکز هم به کار سیاستمداران آمده است و
 هم برای دانشگاهیان و پژوهشگران مفید و
 سازنده بوده است. با این همه غفلت این
 مرکز از جغرافیای اسلام شیعی و ایرانی و
 نیز عدم دعوت از پژوهشگران و استادان
 ایرانی نقیصه‌ای جدی برای آن به
 شمار می‌آید.